

Станіслав Гриньов

**РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРОЕКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ**

В статті розкривається розвиток професійної культури майбутніх менеджерів з управління проектами у процесі фахової підготовки та потреби сьогодення у необхідності функціонування магістратури зі спеціальності 8.18011013 – Специфічні категорії. Управління проектами. Визначено, що успішний розвиток професійної культури майбутнього керівника проектів у процесі навчання у магістратурі можливий за умов: зорієнтованості навчально-виховного процесу на розвиток професійної культури майбутнього керівника проектів; цілеспрямованого формування позитивної мотивації до виробничої діяльності та стійкої потреби в саморозвитку професійної культури; упровадження оптимальної сукупності форм і методів організації педагогічного процесу, спрямованого на розвиток професійної культури; орієнтації педагогічної практики на формування професійної культури магістрантів.

Ключові слова: професійна культура, культура, магістратура, управління проектами, майбутні фахівці проектного менеджменту; позитивна мотивації до виробничої діяльності; розвиток професійної культури; формування професійної культури магістрантів.

Україна є найбільшою країною Європи, тому кожен регіон має свій специфічний ринок праці залежно від економічних, природних і навіть історичних аспектів. У зв'язку з цим навчальні заклади, починаючи від сільського ПТУ і закінчуючи ВНЗ обласного центру, випускають професіоналів відповідно до спеціалізації регіону, потреб існуючих підприємств та організацій.

Формування кадрового корпусу управлінців нового покоління зі складу високоосвічених і висококваліфікованих спеціально підготовлених (на основі сучасних і перспективних напрямів теорії і практики навчання і виховання, що базуються на прогресивних навчальних і управлінських технологіях, на сучасних методах організації праці) фахівців є фундаментальною передумовою позитивної реалізації завдань, які необхідно розв'язати сьогодні в Україні.

Тому актуальності набуває кваліфікована підготовка магістрів проектною діяльністю, яка не лише стала визначальною стильовою рисою сучасного мислення, однією з ознак професійної культури, але й може

реалізовуватися в будь-якій професійній діяльності та життєдіяльності, що вимагає попереднього створення проекту, який регламентує спрямованість на досягнення конкретної мети, базування на координованому виконанні пов'язаних між собою дій, обмеженість у часі виконання, визначеність дати початку і закінчення, наявність бюджету, неповторність, унікальність.

Теоретично цьому питанню присвячено наукові праці таких науковців, як Є. Березняк, В. Берека, Л. Даниленко, Л. Карамушка, В. Мадзігон, В. Маслов та інші. Розвиток теорії управління досліджено в працях Л. Даниленко, Г. Єльнікової, Л. Калініної, Н. Островерхової, В. Пікельної та інших. Значний внесок у розробку процесу формування професійної культури керівника взагалі й управлінської культури зокрема зробили: К. Абульханова-Славська, В. Бегей, Є. Березняк, В. Бондарь, Л. Васильченко, О. Виговська, Г. Єльнікова, І. Жерносець, І. Ісаєв, Л. Карамушка, Ю. Конаржевський, С. Королюк, О. Мармаза, В. Маслов, В. Олійник, Л. Орбан-Лембрик, Є. Павлютенков, Ю. Палеха, В. Пікельна, М. Поташник, Г. Сиротенко та ін. У працях розкрито пріоритетні принципи управління, модернізовані управлінські функції керівника проектів, сучасні форми й методи управління, стилі управління тощо.

У сучасних працях всебічно розглядаються особливості розвитку університетської освіти (О. Глушман, В. Кремень, О. Савченко), зміст та напрями особистісно-орієнтованого навчання та виховання молоді (І. Бех, Є. Бондаревська, М. Чобітько), формування творчої, соціально-активної особистості (В. Кан-Калік, С. Сисоєва, Р. Ткач).

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування дослідження розвитку професійної культури магістрантів з управління проектами у вищих навчальних закладах.

У педагогічних і технічних вищих навчальних закладах України функціонує магістратура з підготовки фахівців зі спеціальності напряму підготовки 1801 – Специфічні категорії Спеціалізація: 8.18010013 – «Управління проектами».

Необхідність функціонування такої спеціальності обумовлена такими конкретними потребами сьогодення:

- Підвищуються темпи змін у промисловості, тому традиційні організаційні форми, ефективні в стабільному середовищі з незмінними функціями, себе не виправдовують. Перевага віддається гнучким стратегіям, організаційним структурам і культурам, що забезпечують швидке реагування на зміни.

- Умови ринку стають більш вибагливими, проекти – масштабними та потребують більшого професіоналізму в управлінні. Важливого значення набувають проблеми людських стосунків, а саме лідерство, мотивація, створення команди, управління конфліктами.

- Діяльність менеджерів пов'язана з виконанням проектів, що

вимагає спеціальних умінь, інструментарію, організаційної культури.

- Проектний менеджмент упроваджує форми і методи, які дозволяють справлятися з інтеграційними процесами в освіті та виробництві.

Управління проектами – це процес управління командою і ресурсами проекту за допомогою специфічних методів, завдяки яким проект завершується успішно і досягає своєї мети. Управління проектами як синтетичний напрямок підготовки фахівця-менеджера проектів у сфері матеріального та нематеріального виробництва, інноваційна діяльність виробництва, використовує загальні і специфічні знання. Загальні – це знання з теорії управління, операційного менеджменту, організаційної поведінки тощо. Специфічні знання відображають особливості тієї сфери діяльності, до якої належать проекти, – освітньої, інноваційної, організаційної.

Керівна ланка в будь-якій системі матеріального та нематеріального виробництва повинна володіти відповідними знаннями і вміннями менеджменту. Для магістрантів розроблено сучасні професійно спрямовані курси, зокрема: методика прийняття рішень в управлінні проектами, процеси управління проектами, технологія управління проектами, управлінський супровід професійного становлення менеджера, інноваційна діяльність, психологія управління, психологія професійної діяльності, корпоративне управління, управління персоналом, основи конфліктології, педагогічна майстерність менеджера, самоменеджмент.

Майбутні фахівці проектного менеджменту мають змогу проходити кваліфікаційне стажування на виробництвах, в органах державного управління, соціальної сфери. Більшість кваліфікаційних магістерських робіт виконується слухачами на замовлення підприємств Полтавщини та сусідніх областей і будуть реалізовані як ефективні проекти матеріального та нематеріального характеру.

Така наукова та практична підготовка проектних менеджерів, перепідготовка практиків, зайнятих в сфері управління проектами забезпечить якісні позитивні зміни в практиці управління проектами, істотне підвищення ефективності робіт при підготовці і реалізації різноманітних проектів і програм.

Аналізуючи зміст існуючих навчальних планів і програм, організації й методів роботи зі студентами, які отримують кваліфікацію «магістр з управління проектами», ми дійшли висновку, що головною причиною проблеми недостатньої обізнаності випускників у цьому напрямку є відсутність спеціальної спрямованості на розвиток професійної культури студента-магістранта. А саме: усвідомлення характеру соціокультурної діяльності як творчої, продуктивної, спрямованої не тільки на отримання інформації, а й на її створення, на пошук оригінальних й ефективних

рішень; загальнонаукова та предметна ерудованість, а також загальнокультурний кругозір; наявність особистісного творчого потенціалу, здатності до нестандартних підходів і рішень, вольових і морально-психологічних якостей; оволодіння методологією наукового пошуку – як теоретичного, так і практичного; володіння дослідницькими технологіями, тобто основними процедурами дослідження, послідовністю операцій і дій, методиками й алгоритмами діяльності.

Ефективність становлення магістрантів з управління проектами у процесі фахової підготовки залежить від розвитку системи необхідних професійних утворень. Дослідження феномену професійної культури особистості майбутнього керівника проектами є актуальним не стільки як вирішення чергової спеціально наукової проблеми в межах однієї сфери знання, а як дослідження глобального загальнонаукового процесу становлення спеціаліста як універсума в практичній діяльності щодо вимог сьогодення.

У науковій літературі культуру розглядають як специфічний людський спосіб буття, що визначає практичну і духовну активність людей, їхні можливі відносини з навколишнім світом і з собою, тобто як універсальну реальність людського буття. Тому культура не збігається однозначно ні з людиною, ні зі світом, окремо взятими. Вона є актуальною межею збігу людини і світу, досяжною гармонією їхнього буття. Культура символізує гармонію, природність, свободу, відкритість людського буття у світі.

Культура (від лат. *cultura* – вплив, виховання, освіта) в широкому сенсі – це сукупність способів і прийомів людської діяльності які виражені в матеріальних носіях (засобах праці, знаках) і передаються наступним поколінням. У вузькому розумінні культура трактується в соціології як система колективно поділюваних цінностей, ідеалів, зразків і норм поведінки певних груп. Культура служить організації життя суспільства, виконує роль запрограмованої поведінки, допомагає зберегти єдність і цілісність суспільства, його взаємодія як на груповому рівні, так і з іншими спільнотами. Культура виражається у соціальних відносинах, скерованих на створення, засвоєння, збереження і поширення предметів, ідей, цінностей, які забезпечують взаєморозуміння людей в різних ситуаціях. Кожне конкретне суспільство протягом століть створювало суперкультуру, що передається через покоління.

Поняття культура відноситься до числа фундаментальних в сучасному суспільствознавстві. Важко назвати інше слово, яке мало б таку безліч смислових відтінків. Для нас цілком звично звучать такі словосполучення, як «культура розуму», «культура почуттів», «культура поведінки», «фізична культура». За підрахунками американських культурологів Альфреда Кребер і Клайдж Клакхон з 1871 р. по 1919 р. було дано

всього 7 визначень культури, то з 1920 по 1950 вони нарахували 157 визначень цього поняття. Пізніше кількість визначень значно збільшилася. Л. Кертман нарахував понад 400 визначень.

Вважається що слово «культура» походить від латинського слова *colere*, що означає культивувати, або обробляти ґрунт. У середині століття це слово стало позначати прогресивний метод обробітку зернових, таким чином виник термін *agriculture* – мистецтво землеробства. Але в XVIII і XIX ст. його стали вживати і по відношенню до людей – якщо людина відрізнялася добірністю манер і начитаністю, його вважали «культурним». Тоді цей термін застосовувався головним чином до аристократів, щоб відокремити їх від «некультурного» простого народу. Німецьке слово *Kultur* також означало високий рівень цивілізації.

У повсякденній свідомості культура служить оцінним поняттям і відноситься до таких рис особистості, які точніше було б назвати не культурою, а культурністю. У соціології ж під культурою в широкому розумінні цього слова розуміють специфічну, генетично не наслідувану сукупність засобів, способів, форм, зразків і орієнтирів взаємодії людей з середовищем існування, які вони виробляють в сумісному житті для підтримання визначених структур діяльності і спілкування. Професійна культура – це колективне програмування людського розуму, яке відрізняє членів даної групи людей від іншої. Професійна культура – це специфічна сукупність засобів, способів, форм, зразків і орієнтирів взаємодії людей у професійному середовищі, які вони виробляють в сумісній професійній діяльності. Професійна культура – це система колективних цінностей, переконань, зразків і норм виробничої поведінки, притаманних певній групі працівників-професіоналів. Професійна культура формується як важливий механізм взаємодії, що допомагає людям жити в професійному середовищі, зберігати єдність і цілісність науково-практичної діяльності.

Професійне становлення майбутніх керівників проектів на сучасному етапі розвитку суспільства потрібно розглядати як індивідуальний розвиток особистості майбутнього спеціаліста, у ході якого відбувається усвідомлення професійно значущих утворень, формується «Я концепція» та виробляється стратегія професійної діяльності в гуманістичній парадигмі. Професійне становлення магістранта у процесі вузівської підготовки вимагає від студента складної напруженої творчої роботи над розвитком власної особистості, подолання себе, вибір одних можливостей і відмова від інших. Майбутній спеціаліст має досягнути, в першу чергу, найвищого рівня розвитку мистецтва жити – особливого вміння і високої майстерності у творчій побудові свого життя, що базується на глибокому знанні життя, розвиненій самосвідомості й оволодінні системою засобів, методів, технологій програмування, конструювання і здійснення життя як індивідуально-особистісного життєвого проекту.

Серед великої кількості професійно значущих якостей у процесі підготовки майбутніх керівників проектів у вищих навчальних закладах перевага має бути надана, в першу чергу, системі професійно необхідних якостей. До професійно необхідних можна відносити систему основоположних особистісних якостей, гармонійне поєднання яких обумовлює ефективність діяльності майбутніх спеціалістів у різних видах діяльності.

Проблема розвитку професійної культури тісно поєднана з механізмом особистісного розвитку магістрантів, який передбачає самоспостереження, самоаналіз, особистісну психокорекцію. При цьому розвивається рефлексія та самосвідомість, що є основою професійного вдосконалення. Запорукою успішного професійного розвитку майбутнього керівника проектів є усвідомлення ним необхідності глибинного самопізнання, корекції та пошуку шляхів самовдосконалення. Існування особистості за самою своєю сутністю збігається з культурою, бо матеріальне і духовне оволодіння світом є перетворенням його у світ людського буття. Водночас у процесі такого перетворення змінюється й сам суб'єкт перетворень, відбувається його розвиток.

Реалії сьогодення полягають у тому, що більшість вищих навчальних закладів не готує своїх студентів до можливої управлінської діяльності, не виховує основи розвитку їх професійної культури. Перехід вищих навчальних закладів України на багаторівневу підготовку фахівців, введення освітньо-кваліфікаційного рівня – магістр – особи, яка здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання професійних завдань інноваційного характеру певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад, виявив ще низку суперечностей між: новою парадигмою педагогічної освіти, яка спрямована на підготовку висококультурного керівника проектів, здатного транслювати систему загальнолюдських і професійних цінностей, та порівняно низьким рівнем сформованості професійної культури сучасного керівника; європейським вимогам до керівників й відсутністю науково обґрунтованою методикою, яка забезпечує розвиток відповідної професійної культури майбутнього керівника у процесі магістерської підготовки; необхідністю підвищення рівня професійної культури майбутнього керівника проектів й недостатньою розробленістю педагогічною наукою ефективних форм і методів, спрямованих на її розвиток в умовах магістратури.

В магістратурі розвивається професійна культура, оскільки майбутній керівник переходить на більш високий рівень розвитку своїх здібностей. Успішний розвиток професійної культури майбутнього керівника проектів в процесі навчання у магістратурі можливий за умов: зорієнтованості навчально-виховного процесу на розвиток професійної культури майбутнього керівника проектів; цілеспрямованого формування

позитивної мотивації до виробничої діяльності та стійкої потреби в саморозвитку професійної культури; упровадження оптимальної сукупності форм і методів організації педагогічного процесу, спрямованого на розвиток професійної культури; орієнтації педагогічної практики на формування професійної культури магістрантів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у виокремленні педагогічних умов розвитку професійної культури майбутніх фахівців проектного менеджменту в умовах магістратури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гринев С. Я. Педагогические основы воспитания у работников предприятий техники безопасности жизнедеятельности / С. Я. Гринев // Материалы II международной научно-практической конференции «21 век: фундаментальная наука и технологии» 15–16 августа 2013 г. – Москва, 2013. – С. 118–120.
2. Гриньов С. Я. Управління інноваційними технологіями: виховний аспект / С. Я. Гриньов // Матеріали Всеукраїнського семінару з міжнародною участю «Підготовка майбутніх керівників навчальних закладів до інноваційного управління. Наукова мобільність у програмі «Горизонт 2020» (дії Марії Склодовської-Кюрі)» (м. Полтава, 8 жовтня 2013 р.) / за заг. ред. проф. М. В. Гриньової. – Київ – Полтава, 2013. – С. 30–32.